

LUND
UNIVERSITY

The Millennium Development Goal 3 i Bangladesh

- En innehållsanalys rörande förutsättningar för att MDG 3 ska uppnås i Bangladesh år 2015.

Av: Johanna Hamark Kindborg

Avdelning för mänskliga rättigheter
Historiska Institutionen
Kurskod: MRSK30
Termin: Vårtermin 2013
Handledare: Dr. Olof Beckman
Omfång: 10 282

Abstract

This essay will examine if there is a possibility that the Millennium Development Goal number 3 (MDG 3) can be achieved by year 2015 in Bangladesh. Therefore, an examination will be performed of the report *The Millennium Development Goals, Bangladesh Progress Report 2011*. Focus will be on MDG 3 which aims on promoting gender equality and women's empowerment for instance in Bangladesh. In order to succeed in doing research on this topic I have chosen to do a content analysis. The theoretical foundation for this essay will be a feministic approach where *gender* and *women's empowerment* will be discussed based on a social construction feministic perspective. This perspective is used in order to perform a closer examination of how the MDG 3 report defines the concept of *gender* and *women's empowerment*. In order to analyze the development of the MDG 3 in Bangladesh, the essay will analyze the data and measurements that the MDG 3 report is presenting. To conclude, the purpose of this essay is to examine the probabilities and conditions of the MDG 3 to be achieved by year 2015.

Keywords: *Discrimination, Gender, Identity, Women's empowerment, Gender equity, MDG 3, Social constructivism.*

Abstrakt

Den här uppsatsen kommer att granska om det finns några möjligheter till att the Millennium Development Goal nummer 3 (MDG 3) kan uppnås till år 2015 i Bangladesh. Därför kommer jag att granska rapporten *The Millennium Development Goals, Bangladesh Progress Report 2011* och det kommer att göras en närmare undersökning av mål nummer 3. MDG 3 förespråkar könsjämlighet och kvinnors egenmakt exempelvis i Bangladesh. För att undersöka detta ämne så har jag valt att använda en innehållsanalys. Därför, kommer en feministisk teori att användas och *genus* och *kvinnors egenmakt* kommer att diskuteras utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Det feministiska perspektivet används i syfte att göra en närmare granskning av hur MDG 3-rapporten definierar *genus* och *kvinnors egenmakt*. Denna undersökning kommer att analysera data och mätningar som MDG 3-rapporten presenterar av de delmål som ska uppnås. Syftet med denna uppsats är att granska sannolikheter och förutsättningarna för att MDG 3 kan uppnås till år 2015.

Nyckelord: *Diskriminering, Genus, Identitet, Kvinnors egenmakt, Könsjämlighet, MDG 3, Socialkonstruktivism.*

Innehållsförteckning

Abstract	2
Abstrakt	3
Innehållsförteckning	4
Förkortningar	5
1 Inledning	6
1.1 Tidigare forskning	7
1.2 Avgränsning	9
1.3 Syfte och frågeställning	9
2 Metod och Material	10
Tabell I	11
3 Teori	13
3.1 Begreppsteorier	14
3.2 Källkritik	17
4 Bakgrund	19
4.1 MDG 3 i Bangladesh	19
4.2 Mikrolån	21
4.3 Bangladeshiska aktörers arbete med genus och kvinnors egenmakt	22
5 Innehållsanalys	24
5.1 På vilket sätt framställs och definieras genus och kvinnors egenmakt i primärmaterialet?	24
5.2 Kan mikrolån som feministiskt verktyg bidra till att MDG 3 uppnås?	28
5.3 Vilka förutsättningar kräver MDG 3 för att uppnås år 2015?	30
6 Diskussion	33
7 Slutsats	35
Referenser	36

Förkortningar

BMP	Bangladesh Mahila Parishad
CEDAW	Committee on the Elimination of Discrimination against Women
DAC	Development Assistance Committee
FN	Förenta Nationerna
GED	General Economics Division
MDG	Millennium Development Goals
MDG3	Millennium Development Goal 3
MOWCA	The Ministry of Women and Children Affairs
NGO	Non-Governmental Organization
NP	Naripokkho
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
SIGI	The Social Institution and Gender Index
UNDP	United Nations Development Program
WfW	Women for Women

1 Inledning

År 2000 grundade Förenta Nationerna (FN) the Millennium Development Goals (MDG) som trädde i kraft år 2001. Det är ett internationellt verktyg som gör att aktörer så som stater, FN, privata sektorn och civilsamhället tillsammans arbetar för att minska fattigdom i världen. MDG består utav åtta specifika mål som alla berör olika fundamentala mänskliga rättigheter och behov till utveckling. De åtta målen är specifika på så sätt att de både beskriver själva målet som ska strävas efter och ger även rekommendationer om hur målen kan uppnås. Dessa åtta mål berör allt ifrån ekonomiska, politiska till sociala rättigheter som är riktade till utvecklingsländer i syfte att bekämpa fattigdom. MDG berör det politiska livet överallt och är publicerade i enkelt format så som pocket-upplagor, vilket gör målen lättförståeliga för alla FN:s medlemsstater och aktörer. Målen är riktade till fattiga stater i syfte att ge vägledning och riktlinjer om vilken utveckling som bör eftersträvas. Detta ger stater ett ansvar att förse sitt land med utveckling i syfte att minska fattigdom och förbättra levnadsstandarden för landets medborgare. De åtta målen är tänkta att vara uppnådda år 2015 i syfte att minska den globala fattigdomen.¹

De åtta målen i MDG-rapporten omfattar områden som fattigdom och hunger, undervisning, genus, hälsa och miljö. Denna uppsats kommer att lägga ett större fokus på the Millennium Development Goal 3 (MDG 3), som består av ”Promote gender equality and empower women”², vilket är området genus. Det kommer att göras en innehållslig granskning av rapporten om MDG-processen i Bangladesh. Mikrolån framställs som ett verktyg till att stärka MDG 3 och inte enbart skapa ekonomisk könsjämlighet. Detta innebär att mikrolån även är ett verktyg till att stärka kvinnors egenmakt inom samhällsliga sfärer så som utbildning, arbete, i hemmet och även på det offentliga planet. Det är dock en extremt svår uppgift att bekämpa fenomenet fattigdom i världen, då det råder ett flertal oenigheter som kan försvåra utvecklingsprocessen. En sådan

¹ Black, Richard; White, Howard (2004) *Targeting Development: Critical Perspectives on the Millennium Development Goals* [EBook], s. 1.

² General Economics Division, Planning Commission, Government of the People’s Republic of Bangladesh, United Nations Development Program Bangladesh (2012) *The Millennium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011*, s.115.

företeelse är exempelvis den konstruerade sociala genusordningen som tycks existera i Bangladesh utifrån MDG-rapporten.

1.1 Tidigare forskning

En artikel som berör ämnet för denna uppsats är *Is Microfinance an Effective Strategy to Reach the Millennium Development Goals?* Artikeln undersöker om mikrolån är ett effektivt medel för att uppnå MDG-målen. Författarna diskuterar hur MDG-målen påverkas av olika faktorer i samhället, som exempelvis en funktionellt offentlig förvaltning eller hur stor effekt mikrolån har i utvecklingen. Artikelns fokus ligger på hur mikrolån kan stärka MDG-processen för fattiga människor, världen över. Mikrolån är inte enbart ett ekonomiskt verktyg enligt författarna utan de påstår även att det kan förbättra det dagliga livet för individer som lever i fattigdom. De menar att mikrolån inte enbart används i syfte att stärka ekonomiska förutsättningar, utan det används också som ett verktyg för att stärka och utrusta de fattiga med 'ett eget val'. Detta innebär att mikrolån skapar möjligheter genom att ge människor ett eget val att arbeta sig ut ur fattigdom och misär.³

Mikrolånets bidragande effekter till kvinnors egenmakt diskuteras i artikeln. De flesta mikrolånsklienter är kvinnor och därför blir mikrolån i första hand ett verktyg avsett för kvinnor. Enligt ett flertal undersökningar så är förklaringen till detta att kvinnor är mer skötsamma och måna om familjeinkomsten. Mikrolån är ett verktyg för stärkandet av kvinnors egenmakt på så sätt att det ger fler möjligheter för kvinnan att delta i familje- och samhällsbeslut i syfte att minska könsojämlikhet. Genom mikrolån så vill man främja och acceptera en annan bild av kvinnor som mer självsäkra, bestämda och delaktiga. Författarna hävdar att det är en extremt svår uppgift att bryta den genusordning som redan existerar, men med mikrolån som verktyg så finns det möjlighet att uppnå detta.⁴

Enligt artikeln så är det möjligt att MDG-målen kan uppnås vid år 2015 med hjälp av mikrolån. Det faktum att mikrofinansinstitutioner har sänkt sina kostnader bekräftar att mikrolån

³ Littlefield, Elizabeth; Murdugh, Jonathan & Hashemi, Syed (2003) *Is Microfinance an Effective Strategy to Reach the Millennium Development Goals?*, s. 1.

⁴ Littlefield, Elizabeth; Murdugh, Jonathan & Hashemi, Syed (2003), s. 5.

även når ut till de extremt fattiga. Med en stark ledning och effektiv drift av mikrofinansinstitutionerna gentemot sina klienter så stärks möjligheten att uppnå MDG-målen till år 2015. Det är inte möjligt enligt artikeln att uppnå MDG-målen och minska fattigdomen med enbart en enskild intervention, det krävs en mångfald av förbättringar av människors fundamentala behov. Det innebär bland annat förbättringar inom utbildning, arbete och hälso- och sjukvård, vilket mikrolån kan bidra till genom att stärka många fattiga individers ekonomiska levnadssituation och därigenom minska fattigdomen.⁵

1.2 Avgränsning

Den avgränsning som har valts är grundad utifrån det primärmaterial som har använts i uppsatsen. Jag valde att fokusera på ett land som är i behov av utveckling och därför så utgår primärmaterialiet ifrån Bangladesh. En annan tanke med att använda just Bangladesh i uppsatsen var på grund av att mikrolån har existerat i landet under lång tid. Därför ansåg jag att det skulle vara intressant att undersöka mikrolån som en utvecklingsstrategi till att stärka kvinnors egenmakt i landet. Syftet med att göra en granskning av kvinnors egenmakt beror på att mikrolån till större delen används av kvinnor. Det primärmaterial som används utgår ifrån MDG-målen i Bangladesh, vilket innebär att det är riktlinjer för utvecklingsländer. Jag valde att granska ett av MDG-målen närmare, vilket är det 3:e målet. Därför valde jag att avgränsa primärmaterialiet till enbart kapitel 4 i rapporten eftersom det berör mål 3 som diskuterar genus, vilket innefattar att främja könsjämlighet och kvinnors egenmakt. Detta gjordes utifrån primärmaterialiet i syfte att undersöka hur mikrolån som ett feministiskt verktyg kan stärka kvinnors egenmakt.

Jag har valt att avgränsa mig till att enbart analysera primärmaterialiets innehåll utifrån de data och mätningar som finns i rapporten. Jag kommer därför inte att granska hur MDG-processen ser ut idag år 2013 i Bangladesh. Detta beror på att primärmaterialiet var den senaste rapporten när denna uppsats började skrivas om MDG-processen i Bangladesh och den granskar processen fram till år 2011. Denna avgränsning görs i syfte att jag enbart kommer att göra en granskning av hur rapporten framställer genus och kvinnors egenmakt. Därefter så kommer en granskning av vilka förutsättningar som krävs för att MDG 3 ska ha möjligheten att uppnås till år 2015.

⁵ Littlefield, Elizabeth; Murdoch, Jonathan & Hashemi, Syed (2003), s. 7.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att granska och analysera förutsättningar och eventuella sannolikheter för att MDG 3 uppnås i Bangladesh till år 2015. Detta kommer att undersökas vidare i uppsatsen genom en granskning av begreppen *genus* och *kvinnors egenmakt* i primärmaterialet. Jag kommer att utgå ifrån en rapport som diskuterar FN:s MDG 3 som handlar om att främja könsjämsamhet och kvinnors egenmakt med fokus på Bangladesh. Jag använder denna rapport eftersom den belyser problemet med att ett betydligt mindre antal kvinnor arbetar inom icke-jordbruksarbeten jämfört med antalet män. Rapporten påpekar att stärkandet av kvinnors egenmakt i nuläget är en av de punkter som står högst upp på agendan att uppnås år 2015. Detta beror på att det har gjorts få framsteg inom området sedan arbetet med att uppnå MDG startade. Ett av de minst framgångsrika områdena med att uppnå könsjämlighet i Bangladesh är enligt MDG 3-målet en fortsatt extremt stor klyfta i antal kvinnor respektive män som arbetar inom icke-jordbruksarbeten. Sammanfattningsvis så är syftet med denna uppsats att granska förutsättningarna och sannolikheten för att MDG 3 kan uppnås till år 2015.

Jag har valt att använda tre olika frågeställningar som ställs till primärmaterialet genom att använda en innehållsanalytisk metod. De två första frågeställningarna är sekundära frågeställningar som ställs för att hjälpa att besvara huvudfrågan, som är fråga 3.

- 1) På vilket sätt framställs och definieras genus och kvinnors egenmakt i primärmaterialet?
- 2) Kan mikrolån som feministiskt verktyg bidra till att MDG 3 uppnås?
- 3) Vilka förutsättningar kräver MDG 3 för att uppnås år 2015?

2 Metod och Material

Primärmaterialet som kommer att användas i denna uppsats är en rapport om the Millenium Development Goals och av processen i Bangladesh. Rapporten heter *The Millenium Development Goals, Bangladesh Progress Report 2011* (härmed kallad MDG 3-rapporten)⁶. Det är en rapport som publicerades år 2012 och som granskar MDG-processen i Bangladesh under år 2011, vilket även var den senaste publicerade rapporten när denna uppsats började skrivas. Den diskuterar de åtta olika MDG-målen som är 1) bekämpa fattigdom och hunger, 2) uppnå allmän grundskoleutbildning, 3) främja könsjämsställdhet och stärka kvinnors egenmakt, 4) minska barnadödligheten, 5) förbättra mödravården, 6) bekämpa HIV/AIDS, malaria och andra sjukdomar, 7) säkerställa miljöns hållbarhet och 8) utveckla ett globalt partnerskap för utveckling.⁷ I primärmaterialet så diskuteras dessa åtta mål i kontext till Bangladesh.

Rapporten som används som primärmaterial har framställts av the General Economics Division (GED), Planning Commission, Government of the People's Republic of Bangladesh och United Nations Development Program (UNDP) Bangladesh. Jag har valt att använda delar av denna rapport som primärmaterial eftersom den är uppdelad i olika kapitel i förenlighet med de åtta målen, som ska ha uppnåtts inte senare än år 2015. Det kapitel som jag har valt att lägga fokus på är kapitel 4 (sida 37-43) i rapporten eftersom det diskuterar MDG 3, som är att främja könsjämlighet och kvinnors egenmakt. I detta kapitel presenteras data och olika mätningar som berör genus och könsskillnader i landet. Kapitlet diskuterar bland annat den klyfta som existerar mellan bangladeshiska män och kvinnor när det gäller sociala, ekonomiska och politiska rättigheter. Detta, tillsammans med bristen på kvinnor inom icke-jordbruksarbeten och politiken är två centrala punkter i MDG 3-rapporten. De brister som rapporten presenterar tydliggör ett behov att arbeta med stärkandet av kvinnans egenmakt i Bangladesh.

De mätningar som MDG 3-rapporten presenterar är mätningar som har gjorts från 1990/91 till 2011 i Bangladesh. Tabellen nedan visar könsskillnaderna som existerade år 2010 inom

⁶ General Economics Division, Planning Commission, Government of the People's Republic of Bangladesh, United Nations Development Program Bangladesh (2012) *The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011*, s. 101.

⁷ <http://www.millenniumcampaign.org/> (Hämtad: 2013-07-25).

områdena utbildning, icke-jordbruksarbeten och politiken. Den visar även de målsättningar som MDG 3 vill uppnå till år 2015. Det är viktigt att visa de mätningar som har gjorts i syfte att visa hur processen med att främja könsjämlighet och kvinnors egenmakt inom de olika områdena har utvecklats. Det är också viktigt att påvisa de målsättningar som MDG 3 syftar till att uppnå till år 2015 genom att implementera och arbeta med att förbättra de mål som tas upp i tabellen. De mål som MDG 3 fokuserar på är könsjämlighet inom 1) grund-, gymnasie- och eftergymnasial utbildning, 2) andelen lönearbetande kvinnor i icke-jordbruksarbeten och 3) antalet kvinnor i det nationella parlamentet.⁸

Tabell I: Tabellen visar mål och indikationer för MDG 3, i Bangladesh. Huvudsyftet med MDG 3 är att förespråka könsjämlighet och kvinnors egenmakt. Datainsamlingen i tabellen är hämtad från MDG 3-rapporten, det vill säga primärmaterial.⁹

Mål och indikatorer (Jämn könsfördelningsindex)	Basår 1990/91	År 2010	Målsättning 2015
1.1: Kvot av flickor i grundskoleutbildning*	0,83	1,02	1,0
1.2: Kvot av flickor i gymnasieutbildning*	0,52	1,14	1,0
1.3: Kvot av flickor i eftergymnasial utbildning*	0,37	0,39	1,0
2: Andel lönearbetande kvinnor i icke-jordbruksarbeten (%)	19,1	19,87	50
3: Andelen kvinnor i nationella parlamentet (%)	12,7	19,71	33

*1.1-1.3 i tabellen anges som kvoten flickor/pojkar där en absolut jämn fördelning (50/50) ger kvoten 1,0.

Den metod som används i denna uppsats är innehållsanalys. En innehållsanalys innebär att en undersökning av ett innehåll görs i någon form av en skriftlig, muntlig eller bildmässig

⁸The Millennium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 37.

⁹ The Millennium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s.37.

framställning. En innehållsanalys är väldigt användbar när man vill att frågor ska bli besvarade. Därför är det möjligt att göra en innehållsanalys där det ställs ett flertal olika frågeställningar till det undersökta materialet.¹⁰ I denna uppsats kommer metoden användas för att undersöka ett skriftligt material då innehållsanalysen appliceras på primärmaterialet och olika centrala frågeställningar kommer att ställas till rapporten. Det kommer att göras en granskning av rapporten utifrån de olika metodologiska frågeställningarna i syfte att analysera förutsättningarna för att MDG 3 ska kunna uppnås vid år 2015. Det fokus som frågeställningarna inriktas på är målen i MDG 3 och de områden som behöver mer uppmärksamhet (läs mer om vilka dessa mål är på sidan 20-21 i bakgrundsdelen). De metodfrågor som kommer att ställas till primärmaterialet handlar om på vilket sätt genus och kvinnors egenmakt framställs i MDG 3-rapporten, hur mikrolån som ett feministiskt verktyg kan bidra till att uppnå MDG 3 samt vilka förutsättningar som behövs för att MDG 3 ska kunna uppnås vid år 2015.

Det material som har valts som underlag för huvudteorin är Judith Lorbers¹¹ framställning av den socialkonstruktivistiska feminismen. Teorin diskuterar ursprunget av begreppet genus och dess förhållande till samhällliga kontexter. Det material som används till de två valda begreppsteorierna har valts på grund av att stärka den socialkonstruktivistiska feministiska teorin. Detta har gjorts för att skapa en bredare förståelse för definitionerna av begreppen genus och kvinnors egenmakt i syfte att förstå vad det är som analyseras. Etnologen Pia Karlsson Minganti lyfter fram samma värderingar som i den socialkonstruktivistiska feministiska teorin, genom att påstå att genus är konstruktioner skapta av oss människor. En ståndpunkt som hon även lyfter fram som stärker huvudteorin är att genusstrukturer existerar överallt, på alla samhällsnivåer, världen över. I begreppsteorin kring kvinnors egenmakt så har jag valt att granska definitionen av begreppet utifrån artikeln *Women's empowerment as a variable in International Development*¹².

¹⁰ Esaiasson, Peter ; Gilljam, Mikael ; Oscarsson, Henrik ; Wängnerud, Lena (2012) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, s. 197.

¹¹ Lorber, Judith (2010), *Gender inequality: feminist theories and politics*. 4th ed. New York: Oxford University Press.

¹² Narayan-Parker, Deepa (2005), *Measuring Empowerment: Cross-Disciplinary Perspectives*, [EBook], 3rd chapter, Publisher: World Bank.

3 Teori

”Socialkonstruktivistisk feminism”

Socialkonstruktivistisk feminism granskar strukturen av genusordningen som helhet, vilket innebär en granskning inom olika samhälleliga kontexter så som inom familj, utbildning, arbete, religion och så vidare. Forskning kring begreppet genus har historiskt fokuserat på de biologiska olikheterna mellan kvinna och man. Därför så granskar även socialkonstruktivistiska feminismen utvecklingsprocessen av genusordningen samt hur den kvarstår. Däremot argumenterar forskaren Judith Lorber för att genusolikheter inom sociala konstruktioner inte är baserade på biologiska olikheter, utan på människors handlingar och samspel. Detta innebär att utfallet av människors handlingar och samspel skapar genusordningen som i sig är baserad på två olika kategorier. Dessa två olika kategorier är man och kvinna, där mannen har framställts att vara den överordnade och kvinnan den underordnade. Samhället blir då format utav patriarkala strukturer som domineras av män. Den patriarkala samhällsordningen ger fäder och äldre män en institutionaliserad makt över kvinnan då mannens inflytande på familjen och samhället är enormt. Lorber påstår att samhället därför är konstruerat som en genuscirkel där vi, människorna, indirekt gör genus därför att vi ständigt är subjekt för genus i sociala processer. Hon menar även att barn är mer mottagliga för denna genusordning tidigt i livet då olika samhällsfaktorer så som dagis, skola och familj påverkar deras beteende och identitet.¹³

I denna uppsats kommer en granskning att göras av könsskillnader i Bangladesh utifrån primärmaterialet, vilket är en rapport angående MDG3. Den sociala konstruktionen av genus skapar inte enbart olikheter mellan könen, utan den skapar även könsojämlikheter vilket kommer att diskuteras vidare i uppsatsen.¹⁴ Men för att förstå hur könsojämlikheter skapas samt påverkar samhället så är det nödvändigt att presentera kategoriseringen av existerande påstådda synliga olikheter mellan man och kvinna. Den bild av män och kvinnor som framställs är som tidigare nämnts skapade av människors handlingar och samspel. De kroppsliga skillnaderna hos män och kvinnor skapar olikheter, det vill säga olika ideal för hur kvinnor och män bör se ut, vara och bete

¹³ Lorber, Judith (2010), s. 244-246 & 249.

¹⁴ Lorber, Judith (2010), s. 244-246.

sig i samhället. En kvinna kopplas ofta samman med begrepp som givmild, emotionellt sårbar och som en omhändertagare av barn. Mannen däremot kopplas oftast samman med fysisk styrka, aggressivitet och rationalitet och anses vara den som bör försörja familjen.¹⁵ Det är kulturella förväntningar och påtryckningar som skapar de kvinnliga och manliga idealen som eftersträvas i samhället enligt den socialkonstruktivistiska feminismen.

Den socialkonstruktivistiska feminismen hävdar att det finns en möjlighet att genusavlägsna samhällen. För att lyckas uppnå detta så måste man först erkänna att genus är byggt på sociala konstruktioner skapta av människors handlingar och samspel. Därefter så måste genusspråket förändras till ett mer köns-neutralt tilltalande.¹⁶ Men denna uppsats kommer inte att lägga något större fokus på detta fenomen utan snarare ett fokus på hur genus framställs i primärmaterialet. Det kommer bland annat att göras en granskning av hur genus och kvinnors egenmakt presenteras i rapporten samt analys och diskussion kring förutsättningarna för MDG 3 att uppnås till år 2015 i Bangladesh.

3.1 Begreppsteorier

”Genus”

För att stärka huvudteorin socialkonstruktivistisk feminism så anser jag att en mer genomgripande definition av begreppet genus måste göras. Därför har jag valt att använda etnologen Pia Karlsson Mingantis definition av genus i hennes bok *Muslima*. Liksom den socialkonstruktivistiska feminismen så anser Karlsson Minganti att det är människors interaktion i sociala och kulturella kontexter som har tillverkat genus som en föreställning om kön. Detta innebär att den genusordning som existerar är konstruktivistisk och genomsyrar allt mänskligt och samhälleligt liv. Den föreställning om kön som genomsyrar samhälls nivåerna fördelar människors sociala positioner inom exempelvis arbete, resurser och delaktighet till inflytande i samhället. Detta på grund av den konstruktion som har skapat att man och kvinna är berättigade olika sociala positioner och förmågor i samhället.¹⁷

¹⁵ Lorber, Judith (2010), s. 249-250.

¹⁶ Lorber, Judith (2010), s. 257.

¹⁷ Karlsson, Minganti, Pia (2007), *Muslima. Islamisk väckelse och unga kvinnors förhandlingar om genus i det samtida Sverige*, s. 15-16.

Till skillnad från Judith Lorber som utgår ifrån en socialkonstruktivistisk feminism med en koppling till en västerländsk kontext så anser Karlsson Minganti att manlig dominans inom samhällsordningar är ett gemensamt drag för genus. Det Karlsson Minganti menar är att alla genusordningar präglas av manlig dominans oavsett om det är ett land med västerländska värderingar eller inte. En svensk genusordning likaväl som en islamisk genusordning består av en manlig hierarki där en särskiljning mellan man och kvinna är legitimerad på grund av skapandet av kollektiv skillnad. Med kollektiv skillnad så menas skillnader mellan större grupper i ett samhälle, som exempelvis gruppen män och kvinnor.¹⁸ Utifrån Karlsson Mingantis definition av genus så är det möjligt att påstå att den gemensamma nämnare som präglar de flesta genusordningar är manlig dominans och patriarkala strukturer.

”Kvinnors egenmakt”

För att förstå den granskning som kommer att göras av kvinnors egenmakt i rapporten så behöver begreppet först definieras. Begreppet egenmakt har erkänts världen över som ett viktigt mål för internationell utveckling men begreppet har många olika definitioner. Därför så kommer begreppet att definieras utifrån artikeln *Women’s empowerment as a variable in International Development*.

Definitionen av kvinnors egenmakt innefattar unika element som skiljer sig från andra gruppers egenmakt. Kvinnor som grupp skiljer sig exempelvis från mindre grupper så som minoritetsgrupper eftersom gruppen kvinnor inkluderar även delar av de mindre grupperna genom att dessa innehåller kvinnor. Till skillnad från det ensamstående begreppet egenmakt så skiljer sig bland annat kvinnors egenmakt på så sätt att deras maktlöshet även kan existera i den privata sfären. Detta innebär att de är underordnade i hemmet genom att leva efter det kvinnliga idealet som målar upp kvinnan som en svagare, mer känslomässig och mindre rationell individ än mannen. Därför så blir kvinnan mer påtagligt maktlös inom både den privata och offentliga sfären. För att stärka kvinnors egenmakt så behöver det ske en systematisk omvandling i samhället för att förändra de individer och institutioner som stödjer de patriarkala samhällsstrukturerna.¹⁹

¹⁸ Karlsson, Minganti, Pia (2007), s. 16.

¹⁹ Narayan-Parker, Deepa (2005), s. 71-72.

Författarna Anju Malhotra och Sidney Ruth Schuler presenterar i kapitel 3, ur boken som nämns ovan, att definitionen av kvinnans egenmakt innefattar två olika egenskaper. Dessa två egenskaper består av begreppen process och medverkan. Med process menas att en förändring görs mot en strävan att uppnå lika villkor för män och kvinnor, som exempelvis ökad jämlikhet. För att lyckas uppnå denna strävan efter förbättringar så är det nödvändigt att kvinnorna agerar för att medverka i denna förändringsprocess. Därför krävs kvinnors medverkan till att stärka och uppnå sin egen egenmakt. Genom att se kvinnan som en medverkande aktör i förändringsprocessen så skapas en vision om att hon på mikronivå i samhället har möjligheten att förändra sitt eget liv genom egna valmöjligheter. Detta innebär dock inte att kvinnan själv enbart genom egen handling ska förändra sin maktposition. Ansvaret att främja stärkandet av könsjämlighet bör även förekomma hos stater och multilaterala organisationer genom ett användande av olika metoder.²⁰

Den universella mänskliga rättighetsdeklarationen är den mest operativa ramen för utvecklingsarbeten, program, projekt samt policys inom stärkandet av kvinnans egenmakt. Detta beror på att mänskliga rättighetsdeklarationen anses vara en grund till de strategier och riktlinjer som har grundats för att stärka kvinnors egenmakt.²¹ Svårigheterna med att mäta kvinnors egenmakt beror på att den varierar beroende på vilken kontext den existerar i. Detta försvårar insamlandet och analyserandet av de data som används till mätningarna. Kvinnors egenmakt kan exempelvis variera mellan länder på grund av sociala, kulturella, politiska och ekonomiska olikheter, som är präglade av könsojämlighet. Men enligt tidigare forskning och studier så har det påvisats att det även existerar liknande indikationer i länder som är i behov av att stärka den kvinnliga egenmakten. En sådan liknande indikation är bland annat ekonomiskt beslutsfattande i hemmet, vilket är viktigt att ta med i mätningar av kvinnors egenmakt. Definitionen av egenmakt är enligt författarna baserad på rätten att utöva 'det egna valet'. De påpekar att kvinnors egenmakt innebär rätten att utöva sitt egna val inom vardagliga fenomen så som äktenskap, utbildning och arbete.²²

²⁰ Narayan-Parker, Deepa (2005), s. 72-73.

²¹ Narayan-Parker, Deepa (2005), s. 73.

²² Narayan-Parker, Deepa (2005), s. 76-78.

Definitionen av kvinnors egenmakt framställs utav författarna, som nämns ovan, till att vara en förändringsprocess som kvinnor medverkar i för att stärka sin egenmakt. Dessvärre så har det påvisats inom tidigare forskning att mätningar av den pågående processen är mycket svår att göra. Men det har använts indikationer så som ekonomi och genus för att göra mätningar. Kvinnor kan komma att utveckla sin egenmakt inom en kort tidsperiod beroende på dimensionen av egenmakt, vilken typ av social, ekonomisk och politisk katalysator den berör samt kontexten som förändringen sker i.²³

3.2 Källkritik

Den kritik som kan uppges är att materialet till den använda teorin utgår ifrån sociala konstruktioner av genus utifrån en västerländsk samhällskontext.²⁴ Detta kan komma att speglas i analysdelen då uppsatsen utgår från ett icke-västerländskt perspektiv genom att granska ett utvecklingsland, Bangladesh. Därför så har jag valt ett primärmaterial som berör Bangladesh i avsikt att jämföra de västerländska genuskonstruktionerna med hur de framställs genom rapporten i ett icke-västerländskt land. En annan synpunkt är även hur mitt eget perspektiv kan vara influerat av västerländska värderingar, vilket kan omedvetet komma att speglas i uppsatsen.

Den källkritik som kan riktas mot primärmaterialen är att perspektivet i rapporten är vinklat på så sätt att de positiva framstegen som Bangladesh har åstadkommit hamnar i fokus. Detta gör att fokus på de problemområden som kvarstår att arbeta med riskerar att hamna i skymundan, som exempelvis att stärka kvinnors egenmakt i Bangladesh. En annan viktig aspekt av denna framställning i rapporten är att fokus på de positiva framstegen skapar en indirekt agenda som förespråkar ett löfte om att MDG 3 kommer att ha uppnåtts vid år 2015. Detta påvisas genom att MDG 3-rapporten tidigt beskriver att MDG 3-målet redan har uppnåtts i Bangladesh eftersom könsjämlighet redan har åstadkommit inom grund- och gymnasieutbildningarna.²⁵ Däremot så framgår det senare i rapporten att målet att uppnå könsjämlighet och kvinnors egenmakt fortfarande inte har uppnåtts inom alla de områden som MDG 3-målet berör.

²³ Narayan-Parker, Deepa (2005), s. 80.

²⁴ Lorber, Judith (2010), s. 246.

²⁵ *The Millennium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s. 2.

En annan viktig kritik som kan ställas mot primärmaterialet är att det inte framgår om mikrolån ingår i MDG 3-målets kvot 2) kvinnor i icke-jordbruksarbeten. Detta innebär att resultatet kan bli olika beroende på de mätningar som görs inom kvot 2. Mikrolån är en av de mest effektiva strategierna till att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt genom att göra dem till småföretagare.

Artikeln som nämns i avsnitt 1.1 *Tidigare forskning* diskuterar bland annat *Is Microfinance an Effective Strategy to Reach the Millennium Development Goals?* Denna artikel är mycket relevant för själva uppsatsämnet eftersom den diskuterar om MDG-målen kan uppnås med hjälp av mikrolån till år 2015. En kritisk aspekt som kan ställas mot denna artikel är att den publicerades redan år 2003 och därför är det viktigt att tolka artikeln utifrån ytterligare 10 års kunskap. När vi nu närmar oss år 2015 så kan vi se att den teori som diskuteras i artikeln om att MDG-målen kan uppnås till år 2015 inte är helt självklar. Den tes som artikeln framställer är att om mikrofinansinstitutioner arbetar med en stark ledning och effektiv verksamhet av mikrolån så kan de nå ut till de fattigaste individerna och då finns det möjlighet att uppnå samtliga MDG-mål vid år 2015. Detta kommer att granskas vidare i denna uppsats genom att undersöka de förutsättningar som krävs för att MDG 3-målet ska ha möjlighet att uppnås till år 2015, utifrån det valda primärmaterialet.

4 Bakgrund

Bakgrundsavsnittet kommer först och främst att förklara och redogöra för vad MDG-målen syfte är. Detta kommer att göras utifrån ett flertal olika källor. Därefter kommer en granskning av MDG 3 "Promote gender equality and empower women" att presenteras med koppling till Bangladesh. Till detta avsnitt så kommer jag att utgå ifrån primärmaterialet i syfte att ge en kort sammanfattning om dess innehåll. En kortfattad bakgrundsfakta om de olika Bangladeshiska aktörerna som arbetar med att främja kvinnors egenmakt och förändra den rådande genusordningen i landet kommer även att presenteras. Detta i syfte att uppmärksamma de olika aktörernas arbete med att försöka uppnå MDG 3. Det jag vill lyfta fram med att presentera dessa aktörers agenda och arbeten är att påvisa att processen till förändring av genusordningen är i rörelse inom de civila rörelserna, NGO:erna och även på statlig nivå i Bangladesh.

4.1 MDG 3 i Bangladesh

FN:s MDG-mål implementerades år 2001 som ett världsledande redskap i form av en strategisk vägkarta, med ett huvudsakligt syfte att minska fattigdom i världen. Under sent 1990-tal så hade redan the Organization for Economic Co-operation and Development/Development Assistance Committee (OECD/DAC) diskuterat ett flertal olika utvecklingsmål som den strategiska vägkartan skulle innehålla.²⁶ Idag består MDG-målen av åtta olika mål: 1) bekämpa fattigdom och hunger, 2) uppnå allmän grundskoleutbildning, 3) främja könsjämsamhet och stärka kvinnors egenmakt, 4) minska barnadödligheten, 5) förbättra mödravården, 6) bekämpa HIV/AIDS, malaria och andra sjukdomar, 7) säkerställa miljöns hållbarhet och 8) utveckla ett globalt partnerskap för utveckling.²⁷ Ett samarbete mellan utvecklingsländer och industriländer är avgörande för att lyckas uppnå MDG-målen. Detta beror just på att målen är en strategisk vägkarta som ska ge riktlinjer och vägledning till att utveckling sker.

²⁶ Chant, Sylvia (2010), *The international handbook of gender and poverty: concepts, research, policy*, s. 43-44.

²⁷ <http://www.millenniumcampaign.org/> (Hämtad: 2013-07-25).

Kort efter att MDG-projektet tagit kraft så skapade FN:s generalförsamling en Millennium deklARATION. MDG-målen bör uppfattas i kontext till MDG-deklARATIONEN, som för övrigt uppmärksammar genus mer än MDG-målen samt förhåller sig mer till the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW). Detta innebär att MDG-deklARATIONEN stärker arbetet för kvinnors rättigheter som bör uppnås genom MDG-målen. Enligt författaren Gerd Johnsson-Latham så hade MDG-målen redan från uppkomsten fokuserat på enbart stärkandet av flickor inom området undervisning. Detta innebar att fokus på kvinnors egenmakt och rättigheter till exempelvis land, reproduktiv vård och skydd från exempelvis våld i hemmet hamnade i skymundan. Skälet till detta berodde på att flertaliga aktörer (t.ex. USA, Vatikanen och många muslimska länder) motsatte sig de kontroversiella problemen som tas upp i MDG-målen. Problemet med att fokuseringen enbart riktades mot att stärka flickors ställning inom undervisning var inte enbart att andra rättigheter hamnade i skymundan, utan även att kvinnor och flickor har extremt svårt att få arbete någon annanstans än inom jordbruket även om de är utbildade. Men orsaken till att det har fokuserats så mycket på utbildning har varit att försöka ändra den genusordning som existerar. Detta i syfte att få bort de stereotypa bilderna som nedvärderar kvinnor och flickor.²⁸

MDG-mål 3 i den primära rapporten lyfter fram och diskuterar ett flertal olika problem som existerar i Bangladesh beträffande flickor och kvinnor. De problem angående kvinnor som MDG 3 diskuterar är grundade på synbara könsskillnader inom samhällets alla nivåer. Rapporten presenterar att det är nödvändigt att flickors och kvinnors sociala, ekonomiska och politiska rättigheter stärks i landet, för att på så sätt stärka deras egenmakt och medverkan inom samhälleliga beslut. Målet i MDG 3 är att jämställdhet ska uppnås genom att först och främst avskaffa könsdiskriminering inom utbildningsväsendet. Som nämns ovan så läggs ett större fokus på flickor inom utbildning i MDG 3, vilket påpekas redan från början i rapporten. I inledningen av MDG 3 i rapporten så presenteras de framsteg som har gjorts och därefter de mål som inte har uppnåtts ännu och behöver mer uppmärksamhet. De mål som är uppnådda är att andelen flickor och pojkar ska vara lika i grundskolan och gymnasieskolan, detta uppnåddes redan år 2005. De delmål som behöver mer uppmärksamhet är andelen kvinnor i högre utbildning,

²⁸ Chant, Sylvia (2010), s. 44-45.

andelen kvinnor mellan åldrarna 15-24 år som är läskunniga, andelen kvinnor inom icke-jordbruksarbeten samt andelen kvinnor i det nationella parlamentet.²⁹ Syftet med MDG 3 är följaktligen att ett jämställt samhälle uppnås där könsojämlikhet och diskriminering inte existerar.

4.2 Mikrolån

Bangladesh är en republik som räknas enligt konstitutionen som en parlamentarisk demokrati. Det är ett land som präglas av att en extremt stor andel av befolkningen lever under fattiga levnadsförhållanden. Befolkningsmängden består av 150 miljoner människor och många lever i fattigdom och misär. Befolkningen består av ett flertal olika etniska grupper och den största majoritetsgruppen är muslimer.³⁰ Mikrolån framställs som ett verktyg att stärka samtliga MDG-målen och inte enbart skapa ekonomisk könsjämlighet. Detta innebär att mikrolån även är en strategi till att stärka kvinnors egenmakt inom samhällsliga sfärer så som utbildning, arbete, i hemmet och även på det offentliga planet.

Professor Muhammad Yunus var en av de människor som kände ett ansvar att bekämpa fattigdomen i världen, vilket resulterade i att han uppfann systemet med mikrofinansiering år 1976. Syftet med mikrofinansiering var att eftersträva en omvandling av det dåvarande systemet för bankväsendet, så att det även kunde nå ut till de fattigaste individerna i det globala samfundet. Därför skapades Grameen Bank (bank for the poor).³¹ År 2006 belönades Professor Yunus med Nobels fredspris för uppfinningen av mikrofinansiering. Mikrolån anses ofta fungera som ett verktyg för biståndsarbete då det används till att minska fattigdom och misär i utvecklingsländer.

Fattigdom är en extremt komplex företeelse som präglar många människors liv, vilket försvårar och förhindrar utvecklingen på både individ- och samhällsnivå. Därför används mikrolån som en möjlighet för fattiga människor att starta en egen privat verksamhet. Mikrolån är en strategi som har i syfte att ge människor möjligheten att bygga upp sin egen livssituation samt att skapa en utveckling på alla samhällsnivåer.

²⁹The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 115.

³⁰<http://www.ne.se/enkel/sunni> (Hämtad: 2012-06-10).

³¹<http://www.ne.se/lang/grameen-bank> (Hämtad: 2012-05-06).

4.3 Bangladeshiska aktörers arbete med genus och kvinnors egenmakt

I artikeln *National Discourses on Women's Empowerment in Bangladesh: Enabling or constraining women's choices?*, så presenteras den bangladeshiska kvinnan som att genom tiderna ha framställts som ett objekt för den västerländska välgörenheten. Den agenda som har presenterats har mer handlat om kvinnans villkor än om hennes faktiska egenmakt. Det existerar idag ett antal olika kvinnorörelser som vill främja agendan om stärkandet av kvinnors egenmakt. De största kvinnorörelserna i landet är Bangladesh Mahila Parishad (BMP), Women for Women (WfW) och Naripokkho (NP). NP anser att det är en stor skillnad mellan kvinnors villkor och positioner i samhället. Rörelsens mål är att rättfärdiga kvinnor som mänskliga varelser som har ett förnuft och värdighet inom familj, samhälle och stat. De hänvisar att oavsett om det existerar klasskillnader mellan kvinnor så är deras position densamma inom familj, samhälle och stat.³²

De tre olika rörelserna har en gemensam nämnare i politiken och både BMP och NP har protesterat mot den islamistiska politik som används för att kontrollera och avgränsa kvinnors friheter och rättigheter. WfW:s fokus ligger till skillnad från de två andra rörelserna på att söka olika integrationsstrategier som kan bidra till att utveckla kvinnors egenmakt. BMP och NP fokuserar istället på det kollektiva agerandet som enligt dem kan förändra de existerande sociala strukturerna och könsförhållandena. Alla dessa rörelser använder sig av ett rättighetsspråk som innefattar bland annat CEDAW i sitt arbete och därför förespråkar de att använda ett rättighetsbaserat tillvägagångssätt. Kvinnorörelsernas agenda kan dock framstå som extremt komplex då processen om att stärka kvinnors rättigheter i den offentliga sfären har en tendens att kollidera med den bristande processen i den privata sfären.³³

Den organisation som starkast förespråkar könsjämlighet och jämlikhet i Bangladesh är The Ministry of Women and Children Affairs (MOWCA). En annan stor NGO som fokuserar på att främja Bangladeshiska kvinnors status i samhället är Proshika. Organisationens syfte är att skapa social rättvisa samt att stärka kvinnors och de fattigas egenmakt. Organisationen förespråkar en

³² Nazneen, Sohela/ Sultan, Maheen & Hossain, Naomi (2010) *National Discourses on Women's Empowerment in Bangladesh: Enabling or constraining women's choices?*, s. 239.

³³ Nazneen, Sohela/ Sultan, Maheen & Hossain, Naomi (2010), s. 240-241.

kollektiv policy då kvinnorna uppfattas som en enad grupp, som bör samarbeta med män. De fokuserar även på människors kapacitetsutveckling och prioriterar då bland annat mikrolån som ett självhjälpsverktyg för att minska fattigdom.³⁴ De aktörer som presenteras ovan har ett stort inflytande på att använda mikrolån som en strategi till att stärka kvinnors egenmakt i Bangladesh. Genom att mikrolån stärker kvinnors egenmakt så blir förutsättningarna att uppnå MDG 3 i Bangladesh större. En stor bidragande faktor till en förändring av den patriarkala genusordningen, som beskrivs i MDG 3-rapporten, är att organisationerna i Bangladesh driver på sin agenda och sprider kunskap om könsjämlighet och icke-diskriminering till civilsamhället.

³⁴ Nazneen, Sohela/ Sultan, Maheen & Hossain, Naomi (2010), s. 241.

5 Innehållsanalys

I denna innehållsanalys kommer jag att analysera och diskutera innehållet i primärmaterialet, vilket är rapporten om MDG3 i Bangladesh. Rapporten lyfter fram 3 viktiga delmoment för främjandet av könsjämlighet och kvinnors egenmakt. De aspekter som diskuteras i rapporten är kvinnors positioner inom ”lågstadie-, gymnasie- och eftergymnasial utbildning, icke-agrikultursarbete och kvinnor inom politiken.”³⁵ Jag kommer att granska hur rapporten framställer begreppet genus och egenmakt inom dessa olika delmoment. Först och främst så kommer jag att granska innehållet av de data och mätningar som framställts angående främjandet av könsjämlighet och kvinnors egenmakt i de mål som MDG 3-rapporten presenterar. Därefter så kommer jag att analysera dessa data och mätningar i syfte att få fram hur rapporten definierar genus och kvinnors egenmakt och om detta stämmer överens med mina definitioner. De data som presenteras i rapporten är samlade från år 1990 fram till år 2010-2011. De frågeställningar som ställs i denna innehållsanalys är på vilket sätt genus och kvinnors egenmakt framställs i rapporten samt vilka förutsättningar som krävs för att MDG 3 kan uppnås vid år 2015?

5.1 På vilket sätt framställs och definieras genus och kvinnors egenmakt i rapporten?

Judith Lorber talar om kvinnors plats och roll i samhällets alla sfärer, så som i utbildning, arbete och inom familj. Hon pekar på att kvinnan bör framhävas som en viktigare samhällsspelare då hon inte bör särskiljas från mannen på grund av sitt kön. Kvinnans identitet i samhället bör ses som en större roll då hon kan tillföra sociala, ekonomiska och politiska aktiviteter som en samhällsdrivande individ. Men som det ser ut i de flesta samhällen så existerar det könsskillnader inom alla samhällssfärer, där kvinnans plats är i den privata sfären och mannen i den offentliga.³⁶ Enligt rapporten så framställs det att kvinnor hindras från att delta i den offentliga sfären på grund av samhällets sociala och kulturella attityder gentemot det kvinnliga idealet. Genom att

³⁵The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 37.

³⁶Lorber, Judith (2010), s. 66-67.

granska de data som rapporten presenterar så kan det ges en tydligare bild på vilket ideal män och kvinnor har i det Bangladeshiska samhället.

Rapporten börjar med att beskriva de framsteg som har gjorts i Bangladesh, vilket är jämställdhet i de lägre utbildningsformerna. De mätningar som presenteras ur rapporten i området lågstadie- och gymnasieutbildning visar att det mål som ska ha uppnåtts vid år 2015 är att andelen pojkar och flickor ska vara hälften/hälften. Målet att uppnå jämställdhet inom de lägre utbildningsformerna så som grundskole- och gymnasieutbildning förverkligades redan år 2005 enligt rapportens data. De bidragande faktorerna som kommer med dessa positiva framsteg av könsjämlighet mellan pojkar och flickor inom de lägre utbildningsformerna i Bangladesh, är att flickor blir mer delaktiga i de sociala och ekonomiska aktiviteterna. Detta kan beror på att staten delar ut stipendier och finansierar support till undervisningsmaterial till flickor så att deras egenmakt kan stärkas. Men även fast det har gjorts enorma framsteg med att stärka kvinnors egenmakt inom detta område så existerar det fortfarande vissa utmaningar som motsätter sig en fortsatt positiv utveckling.³⁷

Den största utmaningen som återstår är att bibehålla könsjämligheten inom de lägre utbildningsformerna fram till år 2015. Det är en utmaning eftersom olika sociala faktorer motsätter sig en fortsatt jämlikhet mellan flickor och pojkar inom utbildning. Fattigdom och korruption inom utbildningsväsendet är två faktorer som till större delen påverkar att flickor på landsbygden hoppar av sin utbildning. Några andra faktorer inom de lägre utbildningsformerna är att det existerar våld mot flickor och kvinnor i utbildningsinstitutionerna, inskränkt rörlighet, otillräckliga faciliteter så som privata toaletter för flickor, brist på kvinnliga lärare och bristande kvalitet på utbildningen.³⁸ Detta är en företeelse som författarna Denis Drechsler och Johannes Jütting kallar för dolda fall av könsdiskriminering. De menar att länders traditioner och sociala normer sammantaget utgör en stor faktor till att kvinnors egenmakt utvecklas så långsamt på grund av dold diskriminering.³⁹

MDG 3-rapporten framställer bilden av Bangladeshiska kvinnor som en utsatt grupp genom att använda begrepp som underordnade, fattiga, våld i hemmet och kvinnors egenmakt. Den bild

³⁷The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 38-39.

³⁸The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 39.

³⁹Chant, Sylvia (2010), s. 77-78.

av kvinnor som MDG 3-rapporten först och främst framställer är hur dålig deras ställning är i samhället jämfört med männen. Rapporten börjar med att beskriva de framsteg som har gjorts i landet, vilket är jämlikhet inom de lägre utbildningsformerna, för att sedan gå vidare till de områden som måste arbetas vidare på. Det går att utskilja olika sociala och i vissa fall kulturella attityder som riktas mot flickor och kvinnor i Bangladesh. Dessa attityder förminskar flickors och kvinnors positioner i samhället till att vara underordnade eftersom handlingar av våld begås gentemot dem. MDG 3-rapporten framhäver att dessa våldshandlingar är vanliga och det är handlingar som syrakastning och sexuella trakasserier på gatan, men även inom utbildningsinstitutioner. Barnäktenskap förekommer också i landet trots att den lagliga åldern för äktenskap är 18 år. Detta kan ses som en kulturell aktivitet som lagen då strider emot och orsaken till att det fortfarande förekommer trots att det är olagligt kan bero på att handlingen kolliderar med jurisdiktionen och kulturella värderingar.⁴⁰

Bangladesh har implementerat och ratificerat både CEDAW men de sociala och kulturella attityderna som tycks existera i landet är fast rotade och svåra att bryta.⁴¹ De attityder som rapporten lyfter fram är enbart ett fåtal utav många dolda fall av diskriminering som sker i landet. De sociala och kulturella attityderna och värderingarna gentemot flickor och kvinnor som existerar i landet försätter kvinnorna i nedvärderade positioner, vilket skapar könsojämlikheter och -skillnader i samhället. I förenlighet med den socialkonstruktivistiska feminismen så är samtliga länder präglade av genuskonstruktioner på grund av människors sociala och kulturella attityder. De sociala och kulturella normer som presenteras i rapporten om Bangladesh är bland annat olika former av våld, sexuella trakasserier på gator och inom utbildningsinstitutioner samt att barnäktenskap äger rum. Rapporten nämner att dessa faktorer hindrar flickor att utbilda sig men sedan så diskuteras det inte vidare på djupet om dessa faktorer. Däremot så framställer dessa faktorer en bild av ett mansdominerat samhälle där kvinnors ställning är extremt svag.

MDG 3-rapporten beskriver stora framsteg som har utförts inom de lägre utbildningsformerna men det påpekas att inom de eftergymnasiala utbildningarna så existerar det en stor könsskillnad. Det är enbart en liten andel kvinnor som är inskrivna och medverkar som

⁴⁰*The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s.39.

⁴¹*The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s.2.

studenter i de eftergymnasiala utbildningarna.⁴² Forskning visar att könsskillnader som existerar inom de högre utbildningsformerna bidrar till en försvagning av ett helt lands utveckling. En konsekvens av detta som länge har existerat i Bangladesh är att arbetskraften är mindre än vad den nödvändigtvis behöver vara. Detta beror på att kvinnor inte har möjlighet att vidareutbilda sig för att bli behöriga till icke-jordbruksarbeten.⁴³ Det framgår ur rapportens data att en större andel män är mer läskunniga än kvinnor och det kan vara en orsak till att kvinnors ställning är nedvärderade. Detta beror på att det enbart är ett litet antal kvinnor som är berättigade till de eftergymnasiala utbildningarna och det resterande antalet arbetar med jordbruk. Med icke-jordbruksarbeten så menar rapporten att det inkluderar industri- och serviceyrken.⁴⁴

Resultatet av att detta fenomen som diskuteras ovan förekommer är att kvinnors sociala kompetens, hälsa och livslängd minskar, men även att deras välmående försämras genom att deras självförtroende trycks ner. Genom att inte låta kvinnor delta i icke-jordbruksarbeten och politiken så försämras deras välmående men det försämrar även hela landets ekonomiska utveckling. Enligt The Social Institution and Gender Index (SIGI) så är Asien en av de kontinenter där kvinnor till större delen arbetar inom jordbruksarbeten och inte är behöriga att delta i icke-jordbrukslönearbete. Detta beror på att kvoten av social diskriminering i Asien är större och att det är vanligare med diskriminering i hemmet, vilket kan hindra kvinnan att erhålla sina sociala, ekonomiska och politiska rättigheter.⁴⁵ I Bangladesh så är kvinnornas anställningsgrad enligt de mätningar och data som MDG 3-rapporten presenterar lägst i områdena icke-agrikultursarbeten och politiken.

För att lyckas involvera fler kvinnor i politiken så är det nödvändigt att öka medvetenheten och använda mobiliseringsprogram. Det krävs att beslutsfattandet och lagstiftningen förändras men även att främjandet av kvinnliga kandidater som nomineras i politiska partier blir starkare. Det är viktigt att informera om att fler kvinnor bör vara mer delaktiga och engagerade i politiska aktiviteter. Sedan 1991 har andelen kvinnor fördubblats i politiska aktiviteter så som att sitta i

⁴² *The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s.39.

⁴³ Chant, Sylvia (2010), s.80.

⁴⁴ *The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s.40.

⁴⁵ Chant, Sylvia (2010), s. 80-81.

parlamentet. Den ökning som har skett är ett positivt framsteg men det är fortfarande en lång väg att gå från enbart 19.71 % till 33 % kvinnor parlamentet.⁴⁶

5.2 Kan mikrolån som feministiskt verktyg bidra till att MDG 3 uppnås?

Det framgår av MDG 3-rapporten att kvinnans ställning i Bangladesh är extremt svag och därför så är det viktigt att arbeta för främjandet och stärkandet av kvinnors egenmakt. MDG 3-rapporten beskriver hur viktigt det är att kvinnor blir mer delaktiga och medverkande i de sociala, ekonomiska och politiska rättigheterna. En strategi som ofta används för att kvinnors egenmakt samt delaktighet i samhället ska uppnås, är mikrolån. Mikrolån riktas främst till kvinnor i syfte att främja deras ekonomiska egenmakt i fattiga samhällen för att på så sätt minska fattigdom och misär. Den patriarkala samhällskonstruktionen kan göra kvinnan beroende av sin mans eller stats ekonomiska support och hennes roll i samhället blir då underlägsen. Den lösning som feminismen förespråkar är att ge kvinnan, speciellt i utvecklingsländer, mer ekonomisk självständighet för att även ge henne en större andel av den patriarkala makten.⁴⁷

Mikrolån är en strategi till att först och främst minska fattigdomen i världen men även till att stärka kvinnors egenmakt. Att stärka kvinnors egenmakt innebär att främja kvinnan på alla samhällsnivåer, då hon måste börja få ta del av de patriarkala samhällsstrukturerna. Det är därför Grameen Bank först och främst riktar sin mikrolånsverksamhet mot kvinnor eftersom bristen på kvinnors egenmakt är en orsak till fattigdom. En årsredovisning från Grameen Bank från år 2010 visar att andelen kvinnor som mikrolåntagare är betydligt större än andelen män. Utifrån denna årsredovisning beräknas kvinnor ha tagit 8,328,549 mikrolån till skillnad från männen som beräknas ha tagit 284,577 mikrolån.⁴⁸ Detta påvisar att mikrolån är en strategi till att främja kvinnors egenmakt och positioner i samhällen då mikrolåninvesteringarna medvetet först och främst väljer kvinnor till att vara deras kunder. MDG 3-rapporten påpekar även vikten av att uppnå

⁴⁶ *The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s. 42.

⁴⁷ Chant, Sylvia (2010), s. 22.

⁴⁸ http://www.grameen-info.org/index.php?option=com_content&task=view&id=1116&Itemid=967 (Hämtad: 2013-08-10).

könsjämlighet och stärka kvinnors egenmakt i Bangladesh inom utbildningen, icke-jordbruksarbeten och politiken.

Enligt artikeln *Gender empowerment in microfinance* framställs mikrolån som en strategi som besitter både en positiv och negativ inverkan på kvinnors egenmakt. Empiriska studier som har gjorts i Bangladesh påvisar att kvinnor som står för hushållsinkomsten stärker familjens situation inom hälsa och utbildning. Däremot så finns det risk att det skapas friktion inom familjen då mannen kan känna sig hotad av kvinnans framgångar. Om den sistnämnda företeelsen överskuggar den första så är det möjligt att mikrolån inte har någon inverkan alls på stärkandet av kvinnors egenmakt.⁴⁹ När en mor står för hushållsinkomsten så genererar det en 20 gånger större inverkan på barnets överlevandsförutsättningar, jämfört med vad en far skulle generera.⁵⁰ Enligt de empiriska studierna som tidigare har gjorts så påvisas det att kvinnor är bättre mikrolåntagare på grund av ett flertal olika anledningar. Sådana exempel är att kvinnor jämfört med män är mer punktliga med att betala tillbaka räntan, infinna sig på möten och även att spara pengar.

Denna exkludering som görs av män som mikrolåntagare kan leda till potentiella negativa konsekvenser för kvinnor. Det har påvisats att Bangladeshiska kvinnor nästan ger över 40 procent av kontrollen av investeringsbesluten till manliga familjemedlemmar och att över 90 procent av intäkterna kontrolleras av männen. Detta leder till att stärkandet av kvinnornas egenmakt inte stärks fullt ut och att mikrolånet inte behöver ha någon nödvändig större inverkan på stärkandet av kvinnors ställning i samhället och familjen. Däremot, så har det påvisats att i mindre fattiga regioner där denna friktion mellan män och kvinnor i hushållet inte existerar och kvinnans ekonomiska självständighet värderas högt, så är kvinnorna bättre utbildade och har en bättre hälsa. Detta beror på att kvinnorna själva tar kontroll över sina mikrolånsverksamheter och på så sätt kan stärka sin egenmakt.⁵¹

Mikrolån är en strategi som inte alltid fungerar i syfte att stärka kvinnors egenmakt men i de situationer när det fungerar så är det en extremt starkt bidragande strategi till att stärka kvinnors egenmakt. De två exemplen ovan som diskuterar de olika situationerna av kvinnor i relation till mikrolån visar att resultatet av att vara en mikrolånstagare kan se ut på olika sätt. Däremot så kan

⁴⁹ Armendariz, Beatriz & Roome, Nigiel (2008), *Gender empowerment in microfinance*, s. 2-3.

⁵⁰ Armendariz, Beatriz & Roome, Nigiel (2008), s. 6.

⁵¹ Armendariz, Beatriz & Roome, Nigiel (2008), s. 8-11 & 18.

inte mikrolån ensamt bidra till att MDG 3 uppnås men det är en utav många bidragande strategier. Eftersom det är ett verktyg som främjar flickors och kvinnors egenmakt i syfte att skapa könsjämlighet, så är mikrolån en bidragande strategi till de förutsättningar som krävs för att MDG 3 kan uppnås.

5.3 Vilka förutsättningar kräver MDG 3 för att uppnås år 2015?

Det existerar ett flertal olika förutsättningar för att MDG-målen kan uppnås till år 2015 i Bangladesh men det existerar även ett antal motverkande faktorer, som även kommer att presenteras. De förutsättningar som MDG 3-rapporten lyfter fram för att ge möjlighet att uppnå könsjämlighet och stärka kvinnors egenmakt är bland annat att olika strategier används för att mobilisera hela befolkningen, en bättre könsspecifik datainsamling och att involvera fler kvinnor i politiken och icke-jordbruksarbeten. I en tabell av uppnådda mål, mål som är på väg att uppnås och mål som behöver uppmärksamhet⁵², i MDG 3-rapporten, så framgår det att MDG 3-målet är ett av de åtta MDG-målen som har uppnått flest delmål. Därför menar rapportens författare att MDG 3 troligtvis kommer att uppnås till år 2015, men det påpekas även många förutsättningar som krävs och utmaningar som existerar för att målet ska bli uppnått.

För att ha möjlighet att ändra de djupt rotade sociala och kulturella normer och värderingar som existerar i Bangladesh så krävs det enligt MDG 3-rapporten att koordinerade top-down och bottom-up strategier används, för att mobilisera hela befolkningen. Flickor och kvinnor är mer påtagliga för de sociala och kulturella normerna som existerar i samhället, vilket hindrar dem från att utveckla sin egenmakt.⁵³ För att lyckas mobilisera hela befolkningen med en bottom-up strategi så är en förutsättning att det existerar gräsrotsorganisationer och NGO:s. För att försöka förändra den redan existerande genusordningen som är byggd av sociala och kulturella normer så krävs det en mer köns-neutral agenda. De gräsrotsorganisationer och NGO:s som existerar i Bangladesh är därför viktiga eftersom de sprider kunskap om en mer köns-neutral samhällsordning där eftersträvan är att skapa könsjämlighet inom alla samhällsskikt.

⁵²The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 97-99.

⁵³ The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011 (2012), s. 42.

Organisationernas agenda hjälper att förespråka MDG 3 som har i syfte att skapa könsjämlighet och stärka kvinnors egenmakt.

En förutsättning för att uppnå MDG 3 är att involvera fler kvinnor inom andra sektorer än jordbruksarbete för att utveckla bättre uppehållen och livssituationer för kvinnor. En strategi som används till att stärka kvinnors egenmakt är mikrolån. Problemet som existerar med mikrolån som tidigare har påpekats enligt forskare är den höga räntesatsen. I artikeln *Is Microfinance an Effective Strategy to Reach the Millennium Development Goals?* som diskuteras i avsnittet *Tidigare forskning*, så är huvudtesen att MDG kan uppnås genom att mikrofinansinstitutioner har kunnat sänka sina räntesatser så att mikrolån även når ut till de extremt fattiga som lever i misär. Denna tes är resultatet som artikeln får fram och påstår att det därför är möjligt att MDG-målen kan uppnås till 2015.⁵⁴ Däremot så är mikrolån enbart en av flera bidragande strategier till att uppnå kvinnors egenmakt. Mikrolån är en strategi som bidrar till förutsättningarna till att uppnå MDG 3, vilket innebär att det inte är mikrolån som uppnår MDG 3-målet. Det är snarare kvinnorna i Bangladesh som kan uppnå MDG 3-målet genom att stärka sin egenmakt med olika hjälpstrategier.

Däremot så kan det existera ett flertal andra faktorer till att MDG-målen inte nödvändigtvis kommer att uppnås till år 2015. En av de orsaker som kan påverka att bangladeshiska kvinnor inte kan stärka sin egenmakt genom mikrolån är att det existerar dolda fall av diskriminering i Bangladesh. MDG 3-rapporten påpekar att en nuvarande brist i MDG-processen är insamlandet av data. Rapportens författare menar att kapaciteten till att stärka datainsamling är nödvändig, speciellt när det handlar om könsspecificerad data. För att förbättra förutsättningarna till att MDG 3-målet kan uppnås så är det nödvändigt att använda mättningsverktygen som kan upptäcka de dolda fallen av diskriminering mot kvinnor. Det är nödvändigt för att minska den dolda diskrimineringen som hindrar kvinnor till att stärka sin egenmakt. Ett verktyg som är möjligt att använda är SIGI som grundades från OECD år 2009.⁵⁵

SIGI mäter könsdiskriminering inom ett flertal olika sociala institutioner. Forskarna Drechsler och Jütting delar in de sociala institutionerna i fem olika variabler, 1) Family Code, 2) Physical

⁵⁴ Littlefield, Elizabeth; Murduch, Jonathan & Hashemi, Syed (2003), s. 7.

⁵⁵ Chant, Sylvia (2010), s.78.

Integrity, 3) Son Preference, 4) Civil Liberties, 5) Ownership Rights.⁵⁶ Därefter så delas de sociala institutionerna in i sociala, ekonomiska och politiska aktiviteter eftersom det kan finnas möjlighet att det råder diskriminering mot flickor och kvinnor inom dessa områden. Dessa aktiviteter innefattar allt ifrån barnäktenskap, våld mot kvinnor, begränsning av rörelsefrihet samt tillgång till banklån, land och egendom. Dessa aktiviteter har en stark korrelation till den privata sfären, eftersom många dolda fall av diskriminering mot flickor och kvinnor sker i familjen eller i hemmet. Den funktion som mättningsverktyget SIGI besitter visar att kvinnor i de flesta delar av världen möter diskriminering baserat på sociala institutioner. SIGI mäter även könsojämlikheter mellan regioner, vilket har visat att social diskriminering mot flickor och kvinnor är väldigt vanligt. De mätningar som har gjorts av SIGI visar att nivån av könsdiskriminering av kvinnor mellan sociala institutioner och utbildningsnivåer och kvinnors ekonomiska möjligheter, har en stark korrelation till varandra vilket måste uppmärksammas. Detta innebär att det sker dolda fall av könsdiskriminering inom utbildningsnivåer och av kvinnors ekonomiska möjligheter genom att deras sociala, ekonomiska och politiska aktiviteter begränsas.⁵⁷

Det är nödvändigt att det sker en social förändring i Bangladesh så att en mer jämställdhetsmedveten policy utformas i syfte att det rättsliga regelverket ska bli mer effektivt. Detta måste ske eftersom de djupt rotade sociala och kulturella attityderna som existerar i Bangladesh befäster ett patriarkalt samhälle i landet. Det är en extremt svår utmaning eftersom hela landets genusordning måste förändras till att bli mer köns-neutral. Ett exempel på att sociala förändringar har implementerats är att lagar med förmåner för kvinnor har utformats i ett försök att få in fler kvinnor i politiska partier och i nationella parlament. Det nationella parlamentet har även utformat ett flertal lagar som förbjuder syrakastning, barnäktenskap, grymhet och våld mot kvinnor och barn, med snabba rättegångar och exemplifierande straff. Eftersom dessa grymma handlingar fortfarande existerar i landet enligt rapporten, så är det ett bevis på att MDG 3-processen fortfarande har en lång väg att gå för att målen ska bli uppnådda.⁵⁸

⁵⁶ Chant, Sylvia (2010), s.79.

⁵⁷ Chant, Sylvia (2010), s.79-80?

⁵⁸ *The Millenium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011* (2012), s. 42-43.

6 Diskussion

En aspekt som inte har tagits upp i denna uppsats är hur pass influerat MDG 3-målet är av västerländska värderingar. Det tycks förekomma en kollision mellan MDG 3-målet och Bangladeshs sociala och kulturella attityder gentemot genus. Därför hade det varit intressant att undersöka om MDG 3 överhuvudtaget kan fungera i Bangladesh utan att förstöra deras kulturella traditioner och identiteter. Det kan hävdas att MDG 3 är influerat av västerländska värderingar eftersom målen är baserade på FN:s rättighetskonventioner, som är till större delen grundade utifrån västerländska perspektiv. Det bör därför diskuteras om MDG-målen som ett universellt verktyg är det mest lämpade verktyget till att utveckla utvecklingsländer, eftersom det kan förekomma att målen kollidera med vissa länders sociala och kulturella värderingar. När olika strategier implementeras i ett land så bör det tas hänsyn till landets sociala och kulturella normer. Därför kan en idé vara att skräddarsy MDG-målen utefter varje land i syfte att målen och landets värderingar kan kombineras, vilket skulle kunna förhindra att en kollision mellan dessa sker. Däremot så kan detta vara svårt att genomföra om det är ett lands sociala och kulturella attityder som är grunden till att målen inte uppnås.

En annan tanke är att MDG 3-rapporten inte täcker all den könsdiskriminering som sker mot kvinnor i Bangladesh. Rapporten diskuterar inte grundläggande ett flertal viktiga aspekter där flickors och kvinnors ställning fortfarande är extremt underordnade. De dolda fallen av diskriminering inom de fem sociala institutionerna som har presenterats i uppsatsen saknas helt i rapporten. Det är exempelvis enbart frågor som berör det offentliga samhällsskiktet som lyfts fram, vilket innebär att flickors och kvinnors ställning i den privata sfären som innefattar hemmet inte diskuteras. Detta är en stor brist i rapporten eftersom tidigare undersökningar har visat att våld och diskriminering mot flickor och kvinnor i den privata sfären är väldigt vanligt, främst i Asien.⁵⁹

Att rapporten inte diskuterar den privata sfären är en stor brist eftersom det är ett av de samhällsskikt som kvinnor blir mest utsatta för diskriminering i. Så även om kvinnor får hjälp med verktyget mikrolån till att stärka sin ekonomiska egenmakt, så är det inte med säkerhet att

⁵⁹ Chant, Sylvia (2010), s. 80-81.

deras egenmakt stärks. Detta beror på att det kan finnas möjligheter att kvinnan blir diskriminerad i hemmet, vilket hindrar hennes egenmakt från att stärkas. De dolda fallen av diskriminering som sker inom den privata sfären, det vill säga i familjen eller hemmet, har bidragit till att utvecklingen av könsjämlighet och främjandet av kvinnors egenmakt har tagit så lång tid. Detta kan vara det största hindret för att MDG 3 ska uppnås i Bangladesh till år 2015. Könsdiskrimineringen mot kvinnor existerar inom alla samhällsskikt och utifrån MDG 3-rapporten så beror detta på bland annat sociala och kulturella attityder som i första hand sätter pojkar och män före flickor och kvinnor. Så för att lyckas få ett slut på de dolda fallen av diskriminering så måste de sociala och kulturella attityderna förändras, vilket är en extremt svår uppgift att genomföra.

7 Slutsats

MDG 3-rapporten diskuterar tre olika områden, vilket är utbildning (lågstadie-, gymnasie- och eftergymnasial nivå), icke-jordbruksarbete och kvinnor inom politiken. Alla dessa områden i MDG 3-rapporten berör främjandet av könsjämlighet och stärkandet av kvinnors egenmakt. Forskning visar att kvinnornas ställning i det Bangladeshiska samhället fortfarande är extremt svag. Det existerar sociala och kulturella attityder som hindrar Bangladeshiska kvinnor från att delta i den offentliga sfären eftersom det existerar en nedvärderande bild av det kvinnliga idealet. MDG 3-rapporten beskriver även att vissa våldsamma och kränkande handlingar sker gentemot flickor och kvinnor, vilket bekräftar att dessa negativa attityder existerar. I förenlighet med den socialkonstruktivistiska feminismen så innebär denna företeelse att det existerar en genuskonstruktion i Bangladesh som är skapad av dessa sociala och kulturella attityder. Detta visar att den existerande genuskonstruktionen i landet präglas av könsojämlighet och könsdiskriminering.

Det krävs vissa förutsättningar för att MDG 3-målet ska ha möjlighet att uppnås till år 2015. Den största förutsättningen är en social förändring i Bangladesh i syfte att förändra de existerande attityderna. Mikrolån är en hjälpstrategi som kan ha möjlighet att förändra synen på det kvinnliga idealet som MDG 3-rapporten lyfter fram. Genom att kvinnor blir småföretagare så har de möjlighet att stärka sin egenmakt genom att visa att de avsäger sig det traditionella kvinnliga idealet. När kvinnornas egenmakt stärks så stärks även deras deltagande i samhällets sociala, ekonomiska och politiska aktiviteter. Detta innebär att det är kvinnorna själva som kan stärka sin egenmakt och det är de själva som kan bidra till att MDG 3-målet ska kunna uppnås, genom att använda mikrolån som en hjälpstrategi.

De data som presenteras i MDG 3-rapporten berör enbart de tre områdena som anges i inledningen ovan. Detta är en brist i de data som har framställts eftersom de inte inkluderar de dolda fallen av diskriminering, som oftast sker i den privata sfären. De dolda fallen av diskriminering hämmar kvinnors egenmakt och försvårar stärkandet av deras ställning i samhället. Därför så är det en förutsättning för att MDG 3-målet ska uppnås i Bangladesh att mätningar av data blir bättre, speciellt när det gäller könsspecifika data. Dessutom är det viktigt att verka för att

fler kvinnor blir delaktiga och engagerade i de sociala, ekonomiska och politiska aktiviteterna. Genom att mobilisera befolkningen så kan kunskap och information om könsjämlighet spridas genom de olika kvinnoorganisationerna och NGO:er som existerar i Bangladesh. Det måste även användas en mer könsneutral agenda från organisationerna i syfte att förändra den existerande genusordningen som målas upp i MDG 3-rapporten.

Sammanfattningsvis så framför författarna till MDG 3-rapporten olika resultat av uppnåendet av MDG 3-målet. De påstår bland annat att målet delvis är uppnått i Bangladesh genom de positiva framstegen som har gjorts med att uppnå jämställdhet inom de lägre utbildningsformerna. Därefter så påstår de att det finns stora möjligheter att målet kommer att uppnås till år 2015, vilket innebär att målet inte är uppnått ännu. Dessa olika påståenden om MDG 3-målet i Bangladesh är något som måste ses kritiskt på eftersom olika motsägelsefulla resultat framställs.

Det återstår att se om förutsättningarna finns för att lyckas uppnå MDG 3-målet till år 2015 men enligt författarna till MDG 3-rapporten så ska detta vara möjligt. Däremot så kan det fastslås utifrån rapporten att uppnåendet av MDG 3 är en extremt komplicerad process.

Referenser

Litteratur:

Black, Richard; White, Howard (2004) *Targeting Development: Critical Perspectives on the Millennium Development Goals* [EBook], Published by: Routledge.

Källa:

http://books.google.at/books?hl=sv&lr=&id=36VHtIs1f1YC&oi=fnd&pg=PP1&dq=millennium+development+goals+howard+with&ots=VSapq_KoaP&sig=ZCYLBtO1dWRM3WTu4njDu7YW9W8#v=onepage&q&f=false (Hämtad: 2013-07-19).

Chant, Sylvia (red.) (2010). *The international handbook of gender and poverty: concepts, research, policy*. Northampton, MA: Edward Elgar Pub.

Esaiasson, Peter ; Gilljam, Mikael ; Oscarsson, Henrik ; Wängnerud, Lena (2012) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Publicerad: Norstedts Juridik AB, 4e upplagan, s. 415.

Karlsson, Minganti, Pia (2007) *Muslima. Islamisk väckelse och unga kvinnors förhandlingar om genus i det samtida Sverige*, Publicerad: Stockholm.

Lorber, Judith. (2010). *Gender inequality: feminist theories and politics*. 4th ed. New York: Oxford University Press.

Narayan-Parker, Deepa (2005) *Measuring Empowerment: Cross-Disciplinary Perspectives*, [EBook] Publisher: World Bank.

Källa:

http://books.google.at/books?hl=sv&lr=&id=BzXyApyTGOYC&oi=fnd&pg=PA71&dq=women%27s+empowerment&ots=HNvXcgPSz5&sig=fo3_po84yQ-IWzgHTXylwdPoZHg#v=onepage&q=women's%20empowerment&f=false (Hämtad: 2013-07-20).

Vetenskapliga artiklar:

Armendariz, Beatriz & Roome, Nigiel (2008) *Gender empowerment in microfinance*, published by: *MPRA*, Paper No. 31040, s. 24.

Littlefield, Elizabeth; Murdugh, Jonathan & Hashemi, Syed (2003) *Is Microfinance an Effective Strategy to Reach the Millennium Development Goals?*, s. 11.

Nazneen, Sohela/ Sultan, Maheen & Hossain, Naomi (2010); National Discourses on Women's Empowerment in Bangladesh: Enabling or constraining women's choices?, *Society for International Development* Vol. 53, No. 2, Local/Global Encounters, s. 8.

Primärmaterial:

General Economics Division, Planning Commission, Government of the People's Republic of Bangladesh, United Nations Development Program Bangladesh (2012) *The Millennium Development Goals Bangladesh Progress Report 2011*, s. 101.

Källa:

<http://www.undp.org.bd/info/pub/MDG%20Progress%20Report%202011.pdf> (Hämtad: 2013-06-20).

Övrigt referensmaterial:

http://www.grameen-info.org/index.php?option=com_content&task=view&id=1116&Itemid=967 (Hämtad: 2013-08-10).

<http://www.millenniumcampaign.org/> (Hämtad: 2013-07-25).

<http://www.ne.se/enkel/sunni> (Hämtad: 2012-06-10).

<http://www.ne.se/lang/grameen-bank> (Hämtad: 2012-05-06).

